

Dinàmiques territorials i del paisatge

Codi: 101595
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2501002 Geografia i ordenació del territori	OT	3	1
2501002 Geografia i ordenació del territori	OT	4	0

Professor de contacte

Nom: Albert Pèlach Mañosa

Correu electrònic: Albert.Pelachs@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

Es recomanable haver superat les assignatures de Geografia Física, Geomorfologia, Biogeografia i Clima i Aigües.

És imprescindible haver superat l'assignatura de Sistemes d'Informació Geogràfica.

Atenció! ÉS MOLT IMPORTANT i RECOMANABLE TENIR CONEIXEMENTS BÀSICS/MITJANS DE SIG (MIRAMON i/o ARCGIS).

Objectius

Aquesta assignatura està pensada per tal que l'alumne sigui capaç de reconèixer els principals trets teòrics de les diferents "escoles" geogràfiques que han influenciat els estudis de paisatge actuals. En acabar, l'alumne serà capaç d'analitzar i interpretar un paisatge posant especial atenció en la seva dinàmica i els diferents elements que el componen a partir de les eines que l'observatori del paisatge ha desenvolupat per dur a terme els Catàlegs de Paisatge de Catalunya.

D'aquesta manera, l'assignatura Dinàmiques Territorials i del Paisatge es proposa tres tipus d'objectius formatius clarament diferenciats i que es basen en sis categories de complexitat cognitiva creixent: coneixement (1), comprensió (2), aplicació (3), anàlisi (4), síntesi (5) i avaluació (6). Per això, a cadascun dels objectius descrits a continuació se'ls ha assignat una categoria cognitiva determinada.

4.1 Objectius de coneixement. Els estudiants seran capaços de:

1. Enumerar, identificar i explicar breument les principals escoles de paisatge que han influït la geografia espanyola (1)
2. Explicar i interpretar informacions gràfiques i escrites útils per a l'estudi del paisatge geogràfic modern(2)
3. Aplicar el model GTP a un estudi de cas concret (3)
4. Formular propostes d'actuació en base a un conflicte territorial a resoldre (4 i 5)
5. Avaluar els aspectes positius i negatius de l'estudi de cas plantejat (6).

4.2. Objectius d'habilitats. Els estudiants seran capaços de:

1. Aplicar tècniques d'anàlisi en base a la cartografia digital treballada (3)
2. Aplicar programes adequats a la presentació de materials gràfics i escrits en públic (3)
3. Explicar de forma analítica i sintètica un paisatge (4)
4. Dissenyar i formular propostes d'actuació en front a un problema territorial (5 i 6)

4.3. Objectius transversals. Els estudiants seran capaços de:

1. Formular propostes en públic amb una expressió oral i escrita correctes (5).
2. Gestionar informació i tractar-la críticament (6).
3. Treballar amb un nivell elevat de qualitat científica i ètica (5 i 6)
4. Capacitat per a resoldre problemes (4, 5 i 6)

Competències

Geografia i ordenació del territori

- Actuar i intervenir en el territori i en la seva gestió, i mostrar el caràcter aplicat i experimental de la formació geogràfica.
- Analitzar i interpretar els paisatges.
- Aplicar mètodes i tècniques de treball de camp per adquirir un coneixement directe del territori.
- Dominar les diverses formes d'adquisició i gestió de la informació geogràfica com a instrument d'interpretació territorial i, en especial, dels mapes i de les imatges d'observació de la Terra.
- Identificar les relacions espacials a diferents escales territorials, a través de les relacions entre naturalesa i societat, i a través de la dimensió temporal.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Resultats d'aprenentatge

1. Classificar els diferents mètodes d'adquisició d'informació geogràfica com a instrument d'interpretació del paisatge.
2. Combinar mètodes i tècniques de treball de camp per adquirir un coneixement directe sobre el medi físic.
3. Descriure i interpretar els canvis al paisatge.
4. Elaborar un treball individual en el qual s'expliciti el pla de treball i la temporalització de les activitats.
5. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuais en els textos formals i científics
6. Fer presentacions orals utilitzant un vocabulari i un estil acadèmics adequats
7. Interpretar els canvis del paisatge a través de les relacions espacials a diferents escales territorials a partir de les relacions entre naturalesa i societat.
8. Interpretar les dinàmiques territorials i del paisatge.
9. Resoldre problemes de manera autònoma.

Continguts

Seguint els principis teòrics en els que es fonamenta l'estudi del paisatge geogràfic es farà un treball pràctic aplicat que consistirà a aplicar el principis de la Llei 8/2005 a partir dels quals s'han elaborat els catàlegs de paisatge de Catalunya. Per això, els continguts de l'assignatura s'estructuren en fases operatives d'un treball que es vol assimilar a les diferents etapes d'elaboració dels catàlegs.

Fases Operatives del Treball	Unitats Docents	Temes
1. La teoria i la pràctica del paisatge	UD 1. Fonaments teòrics	Tema 1. Definició de Paisatge. Escoles i tendències geogràfiques
	UD 2. La Normativa del Paisatge.	Tema 2. El conveni europeu del paisatge i el seu desenvolupament. Normes i principis.
2. Identificació i caracterització del paisatge	UD 3. Les Unitats de Paisatge	Tema 3. Les unitats de paisatge
	UD 4. La Dinàmica espacial i temporal del paisatge	Tema 4. La Geohistòria
	UD 5. Valoració del Geosistema	Tema 5. La valoració (reconeguda) del sistema natural
3. Avaluació del paisatge	UD 6. Valoració del Territori	Tema 6. Els valors productius (espai socioeconòmic)
		Tema 7. Les activitats humanes i els Usos del Sòl
	UD 7. Valoració del Paisatge	Tema 8. Els valors estètics i socials

Metodologia

La metodologia docent per a desenvolupar els continguts de l'assignatura estan pensades per a ser realitzades en grups d'entre 2 i 3 persones i es basaran en les següents activitats formatives :

Part teòrica

- Lectura de textos (suport divers: classes, seminaris, elaboració i presentació de treballs).
- Debat, discussió i anàlisi crítica de les lectures i treballs realitzats en forma de tutories.
- Recerca d'informació geogràfica per a l'elaboració del treball de curs.

Part pràctica

- Definició d'unitats de paisatge comarcal mitjançant un SIG i el coneixement expert del territori (pràctiques dirigides sobre el terreny).
- Resolució d'un conflicte territorial a partir de la interpretació de la problemàtica mitjançant l'anàlisi de valors del paisatge
- El wiki (web de treball col·laboratiu) permet fer una avaluació continuada dels exercicis i un seguiment personalitzat a partir de la "llibreta de curs".
- Elaboració de pràctiques mitjançant SIG i programari específic per al desenvolupament del treball de curs.
- Estudi i treball personal

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes Teòriques	50	2	1, 3, 7, 8
Tipus: Supervisades			
Pràctiques d'aula i autònomes en el camp dirigides professorat	25	1	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9
Tipus: Autònomes			
Pràctiques i treballs de forma autònoma	67,5	2,7	2, 4, 5, 6, 8, 9

Avaluació

Alerta!

L'avaluació només pot ser continuada perquè no és possible fer aquest treball sense l'ajuda i el material que facilita el professor durant el curs.

L'avaluació final es farà en base a les següents evidències d'aprenentatge i d'una forma totalment continuada:

1) El 60% de la part pràctica (objectius d'HABILITATS i objectius TRANSVERSALS) s'aconsegueix fent bé i a parts iguals (7,5% cada criteri) el següent:

- Treball al Wiki (SIG i Paisatge). OH
- Power point-presentació. OH
- Síntesi resultats (tríptic). OH
- Resolució Problemes. OH
- Presentació en públic. OT
- Anàlisi crítica del treball. OT
- Qualitat científica-ètica. OT
- Capacitat resoldre problemes. OT

2) El 40% de la part teòrica (objectius de CONEIXEMENT) s'aconsegueix fent bé:

- Resenya de Lectures i Examen de les Unitats Docents: 1, 2, 3 (15%)
- Resenya de Lectures i Examen d'Unitats Docents: 4, 5, 6, 7 (15%)
- La Cartografia del Treball i la selecció del cas i del conflicte territorial (10%)

Per aprovar l'assignatura s'ha d'arribar a l'aprobat (5) en cadascuna de les parts globals de l'assignatura. No entregar alguna de les parts del treball de curs implicarà tenir un no avaluable.

Per tant, la reavaluació només us serà útil si heu participat en aquesta assignatura al llarg del curs i consistirà en:

- 1) Refer els exercicis suspesos sempre que aquests no siguin més del 50%.
- 2) En els exàmens suspesos la reavaluació consistirà en fer un altre examen.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Presentació oral en power point i entrega de tríptic resum en paper de totes les pràctiques de curs	60%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
Ressenya de Lectures i examen de les Unitats Docents 4, 5, 6, 7	20%	3,5	0,14	4, 9
Ressenya de les lectures i examen de les Unitats Docents 1, 2, 3	20%	2	0,08	4, 9

Bibliografia

Unitat Docent 1. Fonaments Teòrics del Paisatge

Lectures obligatòries

- Bertrand, G. (2001). "Le paysage et la géographie: un nouveau rendez-vous". Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 50, p. 57-68.
- Martínez de Pisón, E. (1998). "Ímágenes del paisaje en la Generación del 98". Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 46, p. 197-218.
- Bolòs, M. (1981). "Problemática actual de los estudios de paisaje integrado". Revista de Geografia, 15 (1-2), p. 45-68.

Lectures recomanades:

- Bolòs Capdevila, M. (dir.) (1992). Manual de Ciencia del Paisaje, Barcelona: Masson. Capítulos 1 y 2.
- Martínez de Pison, E. (1998). "El concepto de paisaje como instrumento de conocimiento ambiental". Paisaje y Medio Ambiente. Salamanca, Fundación Duques de Soria, Grupo Endesa y Universidad de Valladolid: 9-28.
- Muñoz, J. (1998). "Paisaje y Geosistema. Una aproximación desde la geografía física". Paisaje y Medio Ambiente. Salamanca, Fundación Duques de Soria, Grupo Endesa y Universidad de Valladolid: 45-55.

Unitat Docent 2. Del Conveni europeu del paisatge a la llei 8/2005 del paisatge de Catalunya

Lectures obligatòries

- Llei 8/2005 de 8 de juny de protecció, gestió i ordenació del paisatge
- Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística.
- Nogué, J. y Sala, P. (2009). "Los Catálogos de Paisaje". En: Busquets, J. y Cortina, A. (editores). Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona, Ariel: 397-426.

Lectures recomanades:

- Cortina, A. (2009). "La regulación jurídica del paisaje". En: Busquets, J. y Cortina, A. (editores). Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona, Ariel: 317-346.

Unitat Docent 3. La Unitat de Paisatge

Lectures obligatòries

- Serra, J.M.; Pèlach, A.; Ninyerola, M.; Llorens, J.; Cristòbal, J.; Vera, A. (2008). "El GTP com a mètode per al disseny d'unitats de paisatge". Treballs de la Societat Catalana de Geografia, 65: 155-167.

- Serrano, D. (2012). "Consideraciones entorno al concepto de unidad de paisaje y sistematización de propuestas". Estudios Geográficos. Vol LXXIII, 272: 215-237.

Lectures recomanades:

- Bolòs Capdevila, M. (dir.) (1992). Manual de Ciencia del Paisaje, Barcelona: Masson.

- Pérez-Chacón, E. (2002). "Unidades de Paisaje: Aproximación científica y aplicaciones". En: Zoido, F. y Venegas, C. (coordinadores). Paisaje y ordenación del territorio. Sevilla, Junta de Andalucía. Consejería de Obras Públicas y Transportes y Fundación Duques de Soria: 122-135.

- Venegas, C. y Rodríguez, J. (2002). "Valoración de los paisajes monumentales. Una propuesta metodológica para la integración paisajística de los conjuntos históricos." En: Zoido, F. y Venegas, C. (coord.) (2002). Paisaje y ordenación del territorio. Sevilla, Junta de Andalucía. Consejería de Obras Públicas y Fund. Duques de Soria: 153-180.

Unitat Docent 4. La Dinàmica Espacial i Temporal del Paisatge

Lectures obligatòries

- Pèlach, A. (2006). "Algunes reflexions sobre geografia, paisatge i geohistòria ambiental". Documents d'Anàlisi Geogràfica, 48: 179-192.

- Badia, A.; Cristòbal, J.; Cunill, R.; Pèlach, A.; Serra, A. (2008). "L'estudi del canvi d'usos del sòl a partir de la georeferenciació de tres fonts d'informació gràfiques dels anys cinquanta: un exemple als Pirineus de Lleida". Treballs de la Societat Catalana de Geografia 65: 3-14

Lecturas recomanades:

- Marull, J.; Pino, J.; Tello, E. y Mallarach, J. M. (2006). "Análisis estructural y funcional de la transformación del paisaje agrario en el Vallès durante los últimos 150 años (1853-2004): relaciones con el uso sostenible del territorio". Áreas 25: 105-126.

Unitat Docent 5. Valoració del Geosistema

Lectures obligatòries

- Pino, J. i Rodà, F.. (2009). "L'ecologia del paisatge: un nou marc de treball per la ciència de la conservació". Butlletí Institució Catalana d'Història Natural, 67: 5-20.

- Vila, J.; Varga, D.; Llausàs, A.; Ribas, A. (2006). "Conceptos y métodos fundamentales en ecología del paisaje (landscape ecology). Una interpretación desde la geografía. Documents d'Anàlisi Geogràfica 48: 151-166.

Lectures recomanades:

- Rafa, M. (coord). (2000). Com funcionen les vies verdes? Un manual d'ecologia del paisatge. Manlleu, Fundació Territori i Paisatge (traducció de LA VOLA de How Greenways work? de Jonathan M. Labaree)

Unitat Docent 6. Valoració del Territori

Lectures obligatòries

- Busquets, J.; Cortina, A. (2005). "La Carta del paisatge de l'Alt Penedès: un instrument de concertació d'estratègies de gestió del paisatge". Espais, 50: 104-111. - Pallarès, M.; Tulla, A.F.; Badia, A.; Vera, A.; Serra, P. (2004). "Taxonomías de áreas del Pirineo Catalán: Aproximación metodológica al análisis de variables socioterritoriales". Geofocus 4; p. 209-245.

Lectures recomanades:

- Serra, J.M.; Pèlach, A.; Ninyerola, M.; Llorens, J.; Cristòbal, J.; Vera, A. (2008). "El GTP com a mètode per al disseny d'unitats de paisatge". Treballs de la Societat Catalana de Geografia 65: 155-167.
- Busquets, J.; Cortina, A. (coord.) Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona. Ariel.

Unitat Docent 7. Valoració del Paisatge**Lectures obligatòries**

- Nogué, J. (2005). "Paisatge i identitat territorial en un context de globalització". Treballs de la Societat Catalana de Geografia 60: 173-183.
- Mendizàbal, E. (2009). "Aproximació a la geografia històrica i cultural dels paisatges de Catalunya". Cercles. Revista d'història cultural, 12: 104-128

Lectures recomanades:

- Roger, A. (2000). Breu tractat del paisatge. Història de la invenció del paisatge i denúncia dels malentesos actuals sobre la natura. Barcelona. La Campana
- Nogué, J. (2005). "Paisatge i identitat territorial en un context de globalització". Treballs de la Societat Catalana de Geografia 60: 173-183.

Referències bibliogràfiques generals complementàries:

- Busquets, J.; Cortina, A. (coord.) Gestión del paisaje. Manual de protección, gestión y ordenación del paisaje. Barcelona. Ariel.
- Jiménez Olivencia, Y. (coordinadora) (2008). "La Convención Europea del Paisaje. Desarrollos prácticos". Cuadernos Geográficos, 43(2): monográfico.
- Mata, R. y Tarroja, À. (coordinadores). (2006). El paisaje y la gestión del territorio. Barcelona, Diputación de Barcelona
- Nogué, J., Puigbert, L.; Bretcha, L. (ed.) (2009). Indicadors de paisatge. Reptes i perspectives. Plecs de Paisatge. Eines 1. Olot, Observatori del Paisatge de Catalunya.
- Zoido, F. y Venegas, C. (coordinadores) (2002). Paisaje y ordenación del territorio. Sevilla, Junta de Andalucía. Consejería de Obras Públicas y Transportes y Fundación Duques de Soria.